

MAYER PÉTER

Az élősdik és az uralkodó. Egy Machón-anekdotáról (fr. 1 Gow)

A tanulmány Machón Chreiai című költői anekdotagyűjteményének egy darabjával foglalkozik: elsőként kínál fordítást a szöveghez, valamint Gow 1965-ös, kommentáros kiadásának kései utódként aktualizált és részletes képet ad a szöveg lehetséges jelentéseiről.

Kulcsszavak: Machón, Ptolemaios, parazita, élősdik, hetéra, hellenisztikus költészet, anekdota, invektíva, iambos

Machón, a Kr. e. 3. századi komédiaszerző *Chreiai* című költői anekdotagyűjteménye pozitív és negatív értelemben egyaránt kivételes a hellenisztikus költészet általunk ismert egészén belül. Bár minden sorát Athénaios, a császárkori prózaszerző *Deipnosophistai* című munkájából, szereplői idézetek formájában ismerjük, tehát önálló kézirati hagyományban nem maradt fenn, a maga 462 sorával az ismert hellenisztikus kisköltészet egyik legterjedelmesebb szerzői korpuszát alkotja.¹ Machón az egyetlen olyan görög költő, akitől számottevő anekdotagyűjtemény maradt fenn, így módon e nagy utóéletű műfaj számunkra meghatározó képviselője az antikvitásból. Műve jelentőségét tovább fokozza a tény, hogy az anekdotairodalom bevett főszereplői, a politikai és kulturális elit máig ismert nagyjai (filozófusok, politikusok, költők, művészek stb.) helyett Machón történetei jórészt lakomákra járó élősdiket és zenészeket, csipős nyelvű hetérákat idéznek fel, olykor igencsak szókimondó humorral.

¹ Sokatmondó e tekintetben, hogy például a hellenisztikus epigrammaköltészet tekintélyes gyűjteményéből csupán Meleagros költői termése (800 sor felett) haladja meg jelentősen Machónét, a terjedelmi sorrendben utána következő tarentumi Leónidas és sidóni Antipatrosz 500–500 sor körüli költői *outputja* nagyságrendileg azonos költőnkével, jelentősen meghaladva például Kallimachos nagyjából 300 sornyi epigrammakorpuszát.

A vicc, mint tudjuk, általában nem öregszik jól. A gyűjtemény humora a maga alkalmi talányosságával (néhány esetben: bárgyúságával) és sikamlósságával sokat tett azért, hogy Machón a hellenisztikus költészet talán leginkább alulértékelt és elhallgatott szerzője legyen.² Athénaios kiadói és tudós olvasói (Casaubon 1597-es kiadásától kezdődően) kevés figyelmet szántak a költő töredékeinek; a korpusz első (!) önálló és máig egyetlen tudományos szövegkiadása és kommentárja A. S. F. Gow munkája 1965-ből.³ Az elmúlt száz esztendő egyetemes Machón-szakirodalmának össztermése kevesebb mint ötven tételt – szinte kizárólag rövid jegyzeteket – számlál, mindössze néhány összefoglaló tanulmánnyal⁴ és nélkülözve bármilyen monografikus feldolgozást. Ennek fényében nem meglepő, hogy e deficit hazai viszonylatban – a szövegfordítások⁵ és a vonatkozó szakirodalom lényegében teljes hiányában – még inkább kiáltó. Machón tudományos recepciója azonban nemcsak azért nem mellőzhető, mert egyetlen antik szerzőé sem az. Machón rövid történetei olyan politikai, kulturális és költői mikrokozmoszokba engednek bepillantást – hellenisztikus lakomakultúra és szexualitás, benne: hetéra- és élősdijelenség, posztklasszikus iambosi műfaji hagyomány stb. – ahova jól ismert korabeli szövegeink nemigen kalauzolnak el bennünket. És nem utolsósorban: reményem szerint már e rövid szöveg fordítása és értelmezése is bizonyosság lesz arra, hogy Machón történetei izgalmas és élvezetes olvasmányok is tudnak lenni.

² Figyelemreméltó, hogy még a szerzővel legtöbbet foglalkozó GOW (1965: 14) is az “unedifying” jelzővel illeti Machón történeteit. USSHER (1965: 78) véleménye – “unattractive hotch-potch of bad (or dirty) jokes” – talán a legdrasztikusabb megfogalmazása a kutatói közvélekedésnek, amelynek hagyományos vádpontjai az igénytelen stílus, a poénok csekély minősége és a versek közönségessége. Utóbbi kritika nemcsak tudományos megközelítésben értelmezhetetlen, hanem – figyelembe véve az ókomédia vagy az archaikus iambos osztatlan elismertségét – kettős mércéről is árulkodik.

³ GOW (1965). A szövegrekonstruksió kapcsán e kiadás olvasataira évszám nélkül, „Gow”-ként hivatkozom.

⁴ A *Chreiai* összértelmezése kapcsán GOW remek bevezetése (1965: 3–32) mellett csupán KURKE (2002) alapvető tanulmánya, valamint néhány rövid könyvrészlet (pl. GUTZWILLER [2007: 133–135]; SCODEL [2010]; MEIER [2014]) említhető. M. T. CAPONE címe alapján ítélve ugyancsak átfogó tanulmánya (*Le “Crie” di Macone*, Kleos 2, 1997, 407–438) sajnos elérhetetlennek bizonyult számomra.

⁵ Az egyetlen általam ismert kivétel KERTÉSZ István ritmikus fordítása – sajnos számos ponton: félrefordítása – a költő három töredékéről 2013-ból (fr. 12; 13; 15, 226–229 Gow; ld. KERTÉSZ [2023]).

Végül néhány záró megjegyzés. A szerző szövegeire hagyományosan töredékeként (fr.) szokás hivatkozni, ez azonban csak az eredeti gyűjtemény teljességéhez képest igaz. Maguk az ismert anekdoták – a hagyományozásból eredő olvasati bizonytalanságoktól eltekintve – ép és egész szemelvényeket alkotnak. Machón itt közölt szövege, ennek fordítása és számozása Gow (1965) kiadásán alapul. Az évszázadok külön jelzés nélkül is Kr. e. értendők. A szövegben és annak fordításában párhuzamosan jelölt és számozott hivatkozások értelemszerűleg nem a lábjegyzetekre, hanem a szövegmagyarázatokra („Jegyzetek”) vonatkoznak. A kritikai apparátusban „A” a *codex unicus* (Codex Athenaei Ven. Marcianus 447, saec. x) olvasatait jelöli.

fr. 1 (Athen. 6,242a–b)

Τὸν Κόρουδον¹ ἠρώτησεν Εὐκράτη ποτέ²
τῶν συμπαρόντων πῶς κέχηρτ' αὐτῶ ποτε
Πτολεμαῖος³. Οὐκ οἶδ', εἶπεν, οὐδέπω σαφῶς·
πεπότικε⁴ μὲν γὰρ ὥσπερ ἰατρός μ', ἔφη,
ἂ δεῖ, φαγεῖν⁵ δὲ σιτί' οὐ δέδωκέ πω⁶. 5

Eukratést, a Pacsirtát¹ megkérdezte egyszer² valaki az asztaltársaságból, hogy miként bánik vele Ptolemaios³. Mire ő: „Igazából magam sem tudom. Mert megitatott⁴ engem mindennel, amivel kell, akár egy orvos – mondta –, de ételt, hogy faljak egyet,⁵ azt nem adott⁶ nekem.”

Apparatus criticus

(1) ποτέ A, ποθ' εἰς Meineke

Jegyzetek

¹ A tréfás-csipkelődő becenevek kölcsönös egymásra aggatása része a görög lakomakultúra invektív hagyományának; vö. Anaxandridés fr. 35 K–A. Az itt ragadványnévként használt görög szó (κόρουδος) a búbospacsirtát (*Galerida cristata*) jelöli, amelynek számos alfaja a világ jelentős részén – így görög földön is – elterjedt. Minthogy e faj énekét nem különösebben becsülték, a névadás lehetséges okaként GOW (1965: 59) Eukratés madártaréjnak ható, furcsa hajviseletét feltételezi. Hajnali éneke miatt a madár ugyanakkor a napkelte közismert jelképe is (vö. „pacsirtával kelni”, “being up with the lark”), kézenfekvőbb

hát, hogy a név Eukratés serénységét volt hivatott jelezni. Egy ínyenc vagy parazita esetében a koránkelés képzetében van invektív potenciál: hősünk már reggel dolgára megy, hogy egyen egy jót (ahogy Philoxenos teszi egy méretes polipreggelivel, Mach. fr. 9, 74 Gow) vagy meghívást intézzen magának.

² Meineke konjektúrája megszünteti a hangsúly és szójelentés különbözősége dacára is zavaró szóismétlést két egymást követő sor végén (vv. 2; 3), s egyben a partitív τῶν συμπαρόντων elliptikus használatában rejlő nehézséget („egy az asztaltársak közül”). Az A kézirat ποτέ olvasata ugyanakkor megfelel a machóni történetek bevezetésénél szokásos ποτε sorvégnek (frr. 3, 10; 4, 17; 11, 91 Gow stb.), és kérdéses, hogy a szó formularitása megengedett-e egy ποθ' εἰς típusú kiegészítést.

³ Eukratés nagyrészt a 4. században élt, így az említett uralkodó I. Ptolemaios Sótér lehet (Kr. e. 323–283; vö. EDER–RENGER [2004: 46], GOW: [1965, 10]).

⁴ A „megitatott” kifejezés utalás az orvosok és a vendéglátó házigazda mint *symposiarchés* (tkp. lakomamester) igen hasonló feladatára: előírják, miből mennyit igyanak a jelenlevők (vö. még: ἅ δεῖ, nem: „ahogy kell, rendesen” [ὡς ἔδει], hanem: „amit kell”; vö. OLSON [2008: 103]: “prescribed what I have to drink”).

⁵ A fordítás az aoristos alak punktuális jelentéstartalmát feltételezi („befalni az ételt”, nem úgy, mint δειπνεῖν), ami valódi parazitaattitűdre utal az evés iránt.

⁶ Az οὐ πῶ és οὐδέπω tagadószók alapesetben utalnak befejezetlenségre is („még nem”), ami fontos a jelenet időbeliségének meghatározásához (ld. alább). Az ötsoros szövegben szereplő két szóismétlés (vö. még ποτέ–ποτε, 2.jz) figyelemreméltó.

A történet főszereplője, a Pacsirta (Κόρυδος, *Korydos*) néven ismertté vált Eukratés, híres élősdi volt. Athénaios művéből tudjuk, hogy 4–3. századi komédiaszerzők kortársként emlegetik műveikben, valamint hogy a szintén 4. század végi samosi Lynkeus számos anekdotát (ἀπομνημονεύματα) írt róla. Az egyik ilyen szövegrész (Alexis, *Költők* fr. 188 K–A) Athén elismerten legnagyobb poéngyárosaként dicséri, ami jellemző parazitaerény – a lakomához hozzá nem járuló (ἀσύμβολος, fr. 5, 44 Gow) élősdi meghívásának egyetlen indoka a vendéglátó, illetve a vendéglátás sajátos viszonzása a vendég részéről.⁶ Pacsirta híre szövegünk tanúsága

⁶ Vö. Epicharm. fr. 32 K–A, Eupolis fr. 172 K–A.

szerint a Ptolemaidák Alexandriájába is eljutott. Valószínű, hogy hő-sünknek e néven az első uralkodóval, Ptolemaios Sótérrel volt dolga (vö. 3. jz) valamikor a 4. század végén.⁷

A téma: a lakomán éhen maradt, avagy az étel dolgában valamiképen pórul járó élődsi – a 4. századi komédia,⁸ valamint a machóni (vö. fr. 4; 5 Gow) és egyéb athénaiosi parazitaanekdoták számos változatban visszatérő problematikája,⁹ amelyre vagy egy lakomatárs, vagy maga a parazita reflektál egy *bon mot*-val. Eukratés éhen maradása némiképp talányos, de az élődsi hírnevére és feltehető uralkodói meghívására tekintettel nem valószínű, hogy Ptolemaios szándékosan kihagyta volna őt az étkezésből, s csupán a bor örömeiben részeltette volna.¹⁰ A dialógus megértéséhez alighanem Athénaios egy prózai anekdotája adja meg a kulcsot, mégpedig ugyanezen szereplőkkel (6, 245f): *παρὰ Πτολεμαίῳ δὲ ματτύης περιφερομένης καὶ κατ' ἐκείνον ἀεὶ λειπούσης*, „Πτολεμαίε”, ἔφη, „πότερον ἐγὼ μεθύω ἢ δοκεῖ μοι ταῦτα περιφέρεσθαι”. („Amikor Ptolemaios lakomáján *mattüét* [ínyenc ételfajta – MP] kínáltak körbe, és valahányszor rá került volna a sor, mindig elfogyott, ő így szólt: »Ó, Ptolemaios, lehet, hogy részeg vagyok, de keringeni látom az ételeket magam körül!«”). A bőség (*tryphé*) ideologikus képzelete a hellenisztikus uralkodói önreprezentáció és legitimáció fontos eleme, amely a királyi *symposion* alkalmával is kifejezést

⁷ Hogy az anekdota cselekményének ideje az uralkodói cím felvétele (Kr. e. 305) előttre vagy utánra esik, nemcsak eldönthetetlen, de nem is bír nagy jelentőséggel. Tény, hogy a szöveg Egyiptom urát nem királyként (*basileus*) nevezi meg – eltérően a másik két, Ptolemaiosra emlékeztető történetből (fr. 5 és 18, 439skk. Gow). GOW (1965: 10) erre is hivatkozva, implicit megfogalmazásban, Ptolemaios uralkodónál szerényebb státuszára következtet Pocsirta vele szembeni állítólagos távolságtartása miatt itt és az Ath. 6, 245f-ben olvasható történetben – meglátásom szerint mindkét esetben alaptalanul.

⁸ Az „éhező élődsi” komédiabeli motívumához vö. Aristophón fr. 10, további idevágó helyeket ld. OLSON (2007: 246).

⁹ Vö. ugyancsak Eukratés kapcsán Ath. 6, 245d (a főzélékben kőre harapó Polyktór kudarca étkezővendégként és előadóművészként, akivel éppen Pocsirta évődik).

¹⁰ GOW (1965: 60) utóbbi lehetőséggel számol, amely egyébként feltételezné, hogy a lakoma az alexandriai udvarban is a görög *symposion* hagyományos menetrendjét kövesse étkezés (*deipnon*) és italozás (*symposion*) időbeli elválasztásával. Ez a konszolidálódó Ptolemaida birodalom multikulturális székhelyén már nem magától értetődő. A hellenisztikus királyi lakomák heterogén kulturális meghatározottságához ld. VÖSSING (2015: 245skk).

nyert.¹¹ Eukratés szarkasztikus megjegyzése a királyi udvarról, ahol kifogy az étel, e gondolat merészen tréfás tematizálása – negatív előjellel.

Eukratés orvoshasonlata jelentéstanilag finoman rétegzett retorikai eszköznek bizonyul az uralkodó házigazda és deficitese vendéglátásának jellemzésére, ráadásul olyan motívumról van szó, amely egyaránt értelmezhető a görög irodalmi hagyomány, valamint az egyiptomi-alexandriai tudomány és hétköznapi kultúra keretei között.¹²

Az orvos alakja visszatérő szereplő a korabeli görög komédiában,¹³ sőt – az egyébként szintén komédiaszerző – Machónnál is (fr. 8 Gow). A helyszín, az alexandriai udvar ugyancsak nem mellékes körülmény ebből a szempontból. Egyiptom földje nem csupán hagyományosan bölcsője és fő letéteményese az orvoslásnak,¹⁴ de az ekkoriban születő orvostudománynak is központja, mégpedig a Ptolemaidák – s elsőként épp a szövegünkben szereplő Sótér – pártfogásának köszönhetően.¹⁵ A történet poénja explicit módon „szolgáltatásaik” aszimmetriájára mutatva teremt kapcsolatot uralkodó és orvos között, s utóbbi kapcsán nyilván valamilyen hagyományos vagy korabeli orvosi gyakorlatra utal. Ez lehetett egy szigorú diéta, mesterséges éheztetés is. A dietetika legkésebb az 5. századtól része volt a görög orvostudománynak,¹⁶ miként az egyiptomi gyógyászat is intenzíven foglalkozott vele, és terapeutikájá-

¹¹ VÖSSING (2015: 248). Bőségideológia, palotaépítészet és lakoma viszonyrendszeréhez ld. STEWART (2014: 206–220).

¹² Machón anekdotái – mint általában az alexandriai irodalom – értelmezése kapcsán mindig jelen levő interpretációs probléma a szövegek szimultán kötődése a görög-athéni és egyiptomi kulturális kontextushoz és hagyományokhoz, amelyek, mint jelen esetben az orvoshasonlat kapcsán, heterogén jelentésmezőket generálnak minden motívum köré. Nem tudjuk, mennyire szorosan követi forrásszövegeit Machón, mindazonáltal nem kétséges, hogy – amennyiben ő volt a forrás – a nagyjából korabeli samosi Lynkeus művében és Machón Alexandriájában az orvos alakja nem pontosan ugyanazt jelentette.

¹³ Alapvető elemzés e téren GIL-RODRÍGUEZ ALFAGEME (1972); a közép- és újkomédia kapcsán ld. 59skk.

¹⁴ Két klasszikus, korai testimonium a görögök csodálatáról az egyiptomi orvoslás iránt: Hom. *Od.* 4, 231sk.; Hdt. 2, 84. A görög és egyiptomi orvoslás összetett korabeli kapcsolatáról ld. JOUANNA (2012a: kül. 19).

¹⁵ NUTTON (2018: 322sk).

¹⁶ A görög dietetika kezdeteiről szóló forrásokhoz ld. LONGRIGG (1998: 146). Két jó áttekintés a témáról JOUANNA (2012b) és WILKINS (2015).

ban helyet kapott a drasztikus táplálékmeğvonás is.¹⁷ A diéta alternatívájaként a viccet az a kézenfekvő körülmény is magyarázhatja, hogy a beteglátogató orvos gyógyitalokat hordott ugyan magával, így meg is itatta a beteget,¹⁸ de ételt aligha vitt és adott neki, csupán megmondta, mit (ne) fogyasszon.

Pacsirta orvoshasonlata emellett további, másodlagos jelentéseket mozgósít Ptolemaios invektív jellemzésére. Az orvos alakjának megítélése a görög irodalmi hagyományban igen szélsőséges: miközben elismeri eredményes működésének nyilvánvaló jelentőségét és hasznosságát, e hagyomány – mindenekelőtt a komédia – nem rajzol hízelgő képet az egyszerű orvos alakjáról.¹⁹ Szövegünk szempontjából különösen fontos az orvosokkal kapcsolatban gyakran felmerülő fontoskodó, magamutogató viselkedés, miként a parazita szavai Ptolemaios *symposiarchés* és vendéglátó minőségében ugyancsak a társaság középpontjában tetszelgő, mindent kontrolláló alakként enged elképzelnünk (vö. πεπότικε, σιτί' οὐ δέδωκε).²⁰ A doktorokkal szemben emellett alapvető elvárás a szakmai hitelesség, aminek az orvos egészsége mellett része a másoknak adott tanácsok betartása is.²¹ A „bort iszik, vizet prédikál” magatartás – mondanánk ma: a dohányzó pulmonológusé – Ptolemaios kapcsán is felmerül, aki magától nem, csupán vendégétől tagadja meg az asztali bőség teljes körű élvezetét.

Az orvos–házigazda hasonlításban benne rejlik emellett az a fajta játék a társadalmi szerepekkel és ezek felcserélésével, amely egyszerre

¹⁷ ESTES (1999: 1534sk). Az állítólag az egyiptomi életritmus részét képező radikális éhező- és tisztítókúrákhoz, Hdt. 2, 77 és Diod. 1, 82,1sk. kapcsán, vö. JOUANNA (2012a: 11sk). E különös rutin, amely – ha valóban létezett – az egyiptomiak páratlan egészség-tudatosságát illusztrálja, és Homéros sarkos megállapítását idézi fel (*loc. cit.*, 14. lábjegyzet: ἰητρος δὲ ἕκαστος, „[Egyiptomban] mindenki orvos”), nyilván a professzionális orvoslásból szüremkedett át a társadalmi gyakorlatba.

¹⁸ Ahogy például Antiphanés egy komédiatöredékében teszi a gyógyító egy beteg öregasszonnyal (fr. 47 K–A). Kallisthenés egy anekdota szerint Alexandros italát azzal utasítja el a *symposionon*, hogy nem akar utána Asklépios poharából inni (Ath. 10, 434d).

¹⁹ Az orvos irodalmi szövegekből kikövetkeztetett ösztársadalmi megítéléséhez ld. AMUNDSEN (1977); az orvos-kép alább tárgyalt, idevágó negatív vonásaihoz ld. kül. 648sk.

²⁰ A tudálékosság, a fontoskodás a középkomédia orvos-alakjának egyik legalapvetőbb vonása, vö. GIL–ALFAGEME (1972: 63skk; 70), AMUNDSEN (1977: 648).

²¹ AMUNDSEN (1977: 648). Vö. kül. Eurip. fr. 1086 Nauck (ἄλλων ἰατρος αὐτὸς ἔλκεσιν βρούων, „másnak orvosa, de ő maga ki sem látszik a sebei mögöl”).

provokatív és önironikus, és amely a *Chreiai* más történeteiben is felbukkan. Az orvos mindig kívülálló a házban, végső soron bérelt mesterember (vö. fr. 8 Gow). Az, hogy a parazita Eukratés királyi vendéglátóját hasonlítja hozzá, önmagát pedig a doktort otthonában fogadó beteghez, olyan inverzív elem, amely szerves és lényegi részét képezi a görög iambosi és komikus hagyománynak. E humortípus legbájosabb megnyilvánulása Machónnál a zenész Stratonikos történetében érhető tetten, amelyben a Bérísadás pontos uralkodónál vendégeskedő és már éppen erősen távozni vágyó zenész megkérdi vendéglátóját, hogy ő meddig marad még (fr. 11, 141–147 Gow).

Figyelemreméltó körülmény, hogy az ismeretlen vendég kérdése (πῶς κέχρηται αὐτῷ Πτολεμαῖος, vv. 2sq) és Pacsirta reflexiója az uralkodó vendéglátását illetően (πεπότικε, v. 4; δέδωκέ, v. 5) jelen időben fogalmazódik meg. Ez magyarázható úgy is, hogy az élősdű éppen Alexandriában tartózkodik valahol vendégségben (vö. τῶν συμπαρόντων, v. 2),²² felidézve friss negatív udvari lakomatapasztalatait, amelyeket implicit reményei szerint további sikeresebb étkezések feledtetnek majd (vö. οὐδέπω, v. 3; οὐ πω, v. 6). Jobban érthető azonban a szöveg, ha a párbeszéd valós idejű reflexióként magán a kérdéses lakomán, Ptolemaios társaságában hangzik el egy ott jelenlevő vendég kezdeményezésére.²³ Utóbbi rekonstrukció az önmagában is invektív humort az uralkodó elleni tréfás provokációvá minősíti át vendége részéről.

Egy uralkodó elleni szimptomikus invektíva – akár az élősdű Eukratésé, akár a költő Machóné –, bármily tréfás is, nyilván érzékeny beszédaktusnak számít politikai értelemben, és aligha véletlen, hogy az iambos továbbélő költői tradíciója ellenére meglepően ritkán találkozunk vele akár az archaikus kori tyrannosokra, akár a hellenisztikus uralkodókra

²² Vö. GOW (1965: 60): “Corydus is still in contact with the king”.

²³ Egy udvari lakoma közben átmenetileg lemaradni a jó falatokról, és erre a jelenlevők felé reflektálni – miként ezt maga Eukratés teszi Ath. 6, 245f-ben (ld. fent) – léletszerűbb, mint hogy az Athénből érkező parazitát valamiképpen az étkezés egészéből kizárják, és erről egy későbbi vendégségben reflektáljon egy olyan vicc formájában, ami rajta kívül nyilván senki számára nem érthető. Az udvari párbeszéd mellett szól az is, hogy οἱ συμπαρόντες abszolút használatban, az alkalom legalább közvetett jelzése nélkül problémás megfogalmazás, míg az épp zajló uralkodói *symposion* társaságára vonatkoztatva nehézség nélkül érthető.

vonatkozó hagyományban.²⁴ Machón világában kétségtelenül tetten érhető az a közvetlenség uralkodó és vendégei között, amely a görög *symposion* hagyományos egalitarizmusának és szólásszabadságának (παρορησία) öröksége,²⁵ és amely az ilyen tréfákat ártalmatlanná szelídíthette. Ptolemaios például egy helyütt baráti közelséggel kíséri figyelemmel az élősdi Archephón étkezését a lakoma során (fr. 5 Gow), míg másutt egy hetéra „papának” nevezi a szokásosan vele iszogató Ptolemaios (fr. 18,445 Gow), miután meg is váratta őt. Ez azonban csak az érem egyik oldala. A zenész Stratonikos arcpirító poénja Nikomédész király felesége rovására egy lakomán, majd ezt követő bűnhődése (fr. 11,156sq. Gow) jól mutatja, hogy a fenti szimpotikus szabadságnak is megvoltak az uralkodói túrés által megvont határai.

Felhasznált irodalom

- AMUNDSEN 1977 D. AMUNDSEN, *Images of Physicians in Classical Times*, *Journal of Popular Culture* (1977), 643–655.
- EDER–RENGER 2004 W. EDER – J. RENGGER (Hrsg.), *Herrscherchronologien der antiken Welt. Namen, Daten, Dynastien* (Der Neue Pauly Supplemente Band 1), Stuttgart – Weimar, 2004.
- ESTES 1999 J. W. ESTES, *Food as Medicine*, in: K. F. Kiple – K. C. Ornelas (eds.), *The Cambridge World History of Food*, Vol. II, Cambridge, 1999, 1534–1552.
- GIL–RODRÍGUEZ ALFAGEME 1972 L. GIL – I. RODRÍGUEZ ALFAGEME, *La figura del médico en la Comedia Ática*, *Cuadernos de filología clásica*, 3 (1972), 35–91.
- GOW 1965 A. S. F. GOW (ed.), *Machon. The Fragments*, Cambridge, 1965.
- GUTZWILLER 2007 K. GUTZWILLER, *A Guide to Hellenistic Literature* (Blackwell Guides to Classical Literature), Malden – Oxford – Carlton, 2007.
- JOUANNA 2012a J. JOUANNA, *Egyptian Medicine and Greek Medicine*, in: Ph. van der Eijk (ed.), *Greek Medicine from Hippocrates to Galen. Selected Papers*, Leiden – Boston, 2012, 3–20.
- JOUANNA 2012b J. JOUANNA, *Dietetics in Hippocratic Medicine: Definition, Main Problems, Discussion*, in: Ph. van der Eijk (ed.), *Greek Medicine from Hippocrates to Galen. Selected Papers*, Leiden – Boston, 2012, 137–153.

²⁴ Ennek kapcsán ld. készülő tanulmányomat Anakreón Polykratés-invektívájáról (P. Oxy. 3722, fr. 16).

²⁵ A szimpotikus gúnyolódásra – és ennek veszélyeire – a korabeli komédia is reflektál, vö. Alexis fr. 160 K–A.

- KERTÉSZ 2023 KERTÉSZ I., *Munka közben sem hallgatnak a múzsák*, in: Guszmann G. (szerk.), *Korokon, tereken túl*. Tanulmánykötet Kiss László tiszteletére, Eger, 2023, 53–68.
- LONGRIGG 1998 J. LONGRIGG, *Greek Medicine. From the Heroic to the Hellenistic Age. A Source Book*, New York, 1998.
- MEIER 2014 D. MEIER, *Iambos, Spott, Satire*, in: B. Zimmermann – A. Rengakos (Hrsgg.), *Die Literatur der klassischen und hellenistischen Zeit (Handbuch der griechischen Literatur der Antike. Band 2)*, München, 2014, 191–204.
- NUTTON 1985 V. NUTTON, *Murders and Miracles: Lay Attitudes to Medicine in Antiquity*, in: R. Porter (ed.), *Patients and Practitioners: Lay Perceptions of Medicine in Pre-Industrial Society*, Cambridge, 1985, 23–53.
- NUTTON 2018 V. NUTTON, *Hellenistic and Roman Medicine*, in: A. Jones – L. Taub (eds.), *Ancient Science (The Cambridge History of Science Vol. I)*, Cambridge, 2018, 316–344.
- OLSON 2007 S. D. OLSON, *Broken Laughter. Select Fragments of Greek Comedy*, Oxford, 2007.
- OLSON 2008 S. D. OLSON (ed., transl.), *Athenaeus. The Learned Banqueters*, Vol. III: Books 6–7 (Loeb Classical Library 224), Cambridge, MA, 2008.
- SCODEL 2010 R. SCODEL, *Iambos and Parody*, in: J. J. Clauss – M. Cuypers (eds.), *A Companion to Hellenistic Literature*, Malden – Oxford – Carlton, 2010, 251–266.
- STEWART 2014 A. STEWART, *Art in the Hellenistic World. An Introduction*, Cambridge, 2014.
- USSHER 1967 R. G. USSHER, *Rec. A. S. F. Gow (ed.), Machon. The Fragments*, Cambridge, 1965, *Hermathena*, 100 (1965), 78–80.
- VÖSSING 2015 K. VÖSSING, *Royal Feasting*, in: J. Wilkins – R. Nadeau (eds.), *A Companion to Food in the Ancient World*, Malden – Oxford – Carlton, 2015, 243–252.
- WILKINS 2015 J. WILKINS, *Medical Literature, Diet, and Health*, in: J. Wilkins – R. Nadeau (eds.), *A Companion to Food in the Ancient World*, Malden – Oxford – Carlton, 2015, 59–66.

The parasite and the ruler. An anecdote by Machon (fr. 1 Gow)

Focusing on a fragment from Machon's Chreiai, a collection of poetic anecdotes, this study offers, as a late successor to Gow's seminal 1965 edition, a detailed examination of the anecdote's multiple meanings.

Keywords: Machon, Ptolemy, parasite, hetaira, Hellenistic poetry, anecdote, invective, iambus